ಎಸ್. ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾವ್

ಅಶ್ವಘೋಷನ

'ಸೌಂದರನಂದ'

ಸುರಮಾ ಪ್ರಕಾಶನ
ಬೆಂಗಳೂರು-೧೧

ಎಸ್. ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್

ಅಶ್ವಘೋಷನ

"ಸೌಂದರನಂದ"

ಸುರಮಾ ಪ್ರಕಾಶನ

೩೦೫, ಒಂದನೆಯ ಬ್ಲಾಕ್,
ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೧

ಸುರಮಾ ಪ್ರಕಾಶನ–೧೧

೧೯೬೭–ಜೂನ್

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೧–೦೦

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಶ್ರೀಮತಿ ರಮಾ ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್

ಮುದ್ರಕರು :
ಚೇತನಾ ಪ್ರಿಂಟರ್‍ಸ್
ಗಾಂಧಿನಗರ,
ಬೆಂಗಳೂರು–೯.

ಅಶ್ವಘೋಷನ "ಸೌಂದರನಂದ"

ಪ್ರವೇಶ

ಕಾವ್ಯದ ಕಥೆ

ಪ್ರವೇಶ

ಸಂಸ್ಕೃತವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸನಂಥ ಮಹಾಕವಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯೆನಿಸಿ, ಪೂರ್ವಸೂರಿಯೆನಿಸಿ ಮೆರೆದವನು ಅಶ್ವಘೋಷ. ಅವನ 'ಬುದ್ಧಚರಿತ' ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಂದೀಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅವನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಚೀಣಿಭಾಷೆಗೂ, ಟಿಬೆಟನ್‌ಭಾಷೆಗೂ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು ಉಳಿದಿವೆ. ಮಹಾಯಾನ ಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಕಾರಣಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಘೋಷ ಒಬ್ಬನು. ಚೀಣ ಮತ್ತು ಟಿಬೆಟ್‌ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗುರುಪರಂಪರೆಯು ಪಟ್ಟಾವಳಿ ಇವನು ನಾಗಾರ್ಜುನ, ಆರ್ಯದೇವ ಇವರಿಗೂ ಪೂರ್ವಸೂರಿಯೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಶ್ವಘೋಷನು ಕುಷಾಣರಾಜ ಕನಿಷ್ಕನ ಸಮಕಾಲಿಕನೆಂದೂ, ಮಿತ್ರನೆಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕನಿಷ್ಕನ ಆದೇಶದಂತೆ ಕುಸುಮಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬೌದ್ಧಮಹಾಸಂಗೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇವನು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥವಿರನಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ಕನಿಷ್ಕ ಮಗಧವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿನ ಅರಸನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಅವನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಶ್ವಘೋಷನನ್ನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಎಂದರೆ

ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ ಮೊದಲನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನು ಅಶ್ವಘೋಷ.

ಇವನ ತೌರೂರು ಸಾಕೇತ, ಎಂದರೆ ಅಯೋಧ್ಯೆ. ತಾಯಿಯ ಹೆಸರು ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷಿ. ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುವಾಗುವ ಮೊದಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ವೈದಿಕವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿದ್ದ. ಇವನಿಗೆ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಮಾಡಿಸಿದ ದೀಕ್ಷಾಗುರು ವಸುಮಿತ್ರ (ಪೂರ್ಣಯಶಸ್). ಈ ವಸುಮಿತ್ರನ ಗುರು ಪಾರ್ಶ್ವದೇವನೆನ್ನುವವನು ಅಭಿಧರ್ಮಪಿಟಕಕ್ಕೆ ಮಹಾವಿಭಾಷವೆಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದವನು. ಅಶ್ವಘೋಷ ತನ್ನ 'ಸೂತ್ರಾಲಂಕಾರ'ದಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಶ್ವಘೋಷ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುವಾದನಂತರ ದೇಶದಾದ್ಯಂತವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ. "ಅವನು ಪರಿಹರಿಸದ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅವನು ನಿರಸನಮಾಡದಿದ್ದ ವಾದವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮಾಡುವಾಗ ಬಿರುಗಾಳಿ ಪೊಳ್ಳುಮರಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸುವಂತೆ ಎದುರಾಳಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು" ಎಂದು ಟಿಬೆಟನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದವನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಮಹಾಯಾನಪಂಥದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ದೃಢಮಾಡಲು ಅಶ್ವಘೋಷ ಹಲವಾರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಊರೂರು ತಿರುಗಿ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇತರ ಧರ್ಮದ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೆಣಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ,

ಪ್ರೌಢಿಮೆ, ವಾಗ್ಮಿತೆಗಳು ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮನೆಮಾತಾಗಿದ್ದುವು. ಬೌದ್ಧವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಬರೆದ 'ಸೂತ್ರಾಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ', 'ಮಹಾಯಾನಶ್ರದ್ಧೋತ್ಪಾದಶಾಸ್ತ್ರ', 'ಕರ್ಮಫಲಸಂಕ್ಷಿಪ್ತನಿರ್ದೇಶಸೂತ್ರ', 'ಜನ್ಮಾಂತರರಹಸ್ಯಸ್ಥಲಷಟ್ಕ', 'ವಜ್ರಸೂಚಿ', 'ಗಂಡೀಸ್ತೋತ್ರಗಾಥಾ' ಇವು ಯೋಗಾಚಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಮಾಡಿದುವು. ಅಶ್ವಘೋಷನ ಕೀರ್ತಿ ಚೀಣಾ ಮತ್ತು ಟಿಬೆಟ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಉಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ ೩೮೪ ರಿಂದ ೪೧೭ರವರೆಗೆ ಚೀಣಾದೇಶವನ್ನಾಳಿದ ಯಾವೋ-ಟವಿನ್ ಅರಸುವಂಶದವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಭಿಕ್ಷು ಕುಮಾರಜೀವ ಅಶ್ವಘೋಷನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಚೀಣೀಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದಮಾಡಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಘೋಷನು ಸಾಧಿಸಿದ ಧರ್ಮಪುನರುಜ್ಜೀವನಕಾರ್ಯದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.

ಕೇವಲ ಧಾರ್ಮಿಕಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಶ್ವಘೋಷ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. 'ಬುದ್ಧಚರಿತ', 'ಸೌಂದರನಂದ' ಮತ್ತು 'ಶಾರಿಪುತ್ರಪ್ರಕರಣ' ಇವು ಮೂರೂ ಅವನವೇ. 'ಬುದ್ಧಚರಿತ'ದ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಪಾಠ ಹದಿನೇಳು ಸರ್ಗಗಳ ಮಹಾಕಾವ್ಯ; ಇದರಲ್ಲಿ ೧೩೬೮ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಮೊದಲ ಹದಿಮೂರು ಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಅಶ್ವಘೋಷನೇ ಬರೆದನೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಚೀಣ ಮತ್ತು ಟಿಬೆಟ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ೨೧ ಸರ್ಗಗಳ, ಮೂರುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ ೪೧೪ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಸಂಘ

ವರ್ಮನೆಂಬ ಭಾರತೀಯಭಿಕ್ಷು 'ಬುದ್ಧಚರಿತ'ವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದಿಂದ ಚೀಣೀಭಾಷೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದನು. ಏಳೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟನ್ ಅನುವಾದವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ಎರಡೂ ಅನುವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಬುದ್ಧನ ಪರಿನಿರ್ವಾಣದ ವರೆಗೂ ಸಾಗುತ್ತದೆ.

'ಶಾರಿಪುತ್ರಪ್ರಕರಣ'ವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ತುಣುಕುಗಳು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮವರೆಗೆ ಉಳಿದುಬಂದಿವೆ. ಲ್ಯೂಡರ್ಸ್ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ೧೯೧೧ರಲ್ಲಿ ತುರ್ಫಾನ್‌ಪ್ರದೇಶದ ಅವಶೇಷಗಳಿಂದ ಈ ತುಣುಕುಗಳಿದ್ದ ತಾಳಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದರು.

'ಸೌಂದರನಂದ' ಹದಿನೆಂಟು ಸರ್ಗಗಳ ಕಾವ್ಯ. ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಹರಪ್ರಸಾದಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸುವವರೆಗೂ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಪರಿಚಯ ಯಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧನ ಮಲತಮ್ಮ ನಂದನೆಂಬುವನು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಿಕ್ಷುವಾದುದು ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು. ಪಾಳಿವಾಙ್ಮಯದ ಮಹಾವಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಂದನು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರವ್ರಜಿತನಾದ ಪ್ರಸಂಗದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಇಷ್ಟರಮೇಲೆ ಕವಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೋದ್ಭವವಾದ ಕಲ್ಪನಾಜಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಸೌಂದರನಂದ' ತುಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಕಾವ್ಯ. ಭಾವಸಂಪತ್ತಿ, ವಚೋವಿನ್ಯಾಸ ಎರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ.

'ಕಾವ್ಯದ ಕಥೆ'

ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿನ ದೊರೆಮಗ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಜಗತ್ತಿನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮರುಗಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ಬಿಟ್ಟು, ಅತಿ ನಿಷ್ಠುರ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕಡೆಗೆ ಬೋಧಿವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ ಸಾವು' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಕೂತು 'ಸಂಬೋಧಿ' ಕಂಡು, ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ತತ್ತ್ವ ಸಾರಲು ಪರಿವ್ರಾಜಕನಾಗಿ ಮಥ್ಯೆ ತನ್ನ ತೌರೂರಿಗೂ ಅವನ ವಾಸದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಒದಗಿತ್ತು.

ನಂದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಮಲತಮ್ಮ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಹೀಗೆ ಭಿಕ್ಷುವಾಗಿ, ಪರಿವ್ರಾಜಕನಾಗಿ ತಿರುಗುವಲ್ಲಿ, ನಂದ ಜಗತ್ತಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಮುಂಬರಿದು ಬಂದಿದ್ದ. ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಸುಖ ಸಂಪತ್ತೂ ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು ಅವನ ಪ್ರೇಯಸಿ ಸುಂದರಿ, ನಿಜವಾಗಿ ಸುಂದರಿ; ಲಾವಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಗುಣದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಾಟಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಸುಂದರಿ, ಮಾನಿನಿ, ಭಾಮಿನಿ ಎಂಬ ಮೂರೂ ಹೆಸರುಗಳು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿದ್ದುವು.

ನಂದ ಅವಳ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮನಸೋತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವರಿಬ್ಬರೂ 'ಭಾವಾನುರಕ್ತ'ರು. ಅವಳು ಚಕ್ರವಾಕಿ,

ಇವನು ಚಕ್ರವಾಕ; ಅವಳು ಪದ್ಮಿನಿ, ಇವನು ದಿವಾಕರ. ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಂದನಿಗೆ ಸುಂದರಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಸ್ತ್ರೀ, ಸುಂದರಿಗೆ ನಂದ ಒಬ್ಬನೇ ಪುರುಷ. ಅವರಲ್ಲಿನ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ರಾತ್ರಿ-ಚಂದ್ರರಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ. ತಮ್ಮ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಮಿತಿ ಮೀರಿದ್ದರು, ದೇವತ್ವ ಇನ್ನೂ ಗಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ- ಅವರದೇ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿ. ನಂದ ತನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಬೇರ ನನ್ನಾಗಲೀ, ಇಂದ್ರನನ್ನಾಗಲಿ ಗಣನೆಗೆ ತರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಕೇಳಿ ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ; ಪ್ರಸಾದವೇ ಸದಾ ಆವಾಸ; ಪ್ರಣಯ ಒಂದೇ ಕಾರ್ಯ.

ಅಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ. ಶ್ರಮಣನಾದ ತಥಾಗತ ಭಿಕ್ಷೆ ಗಾಗಿ ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಯಾರ ಮನೆ ಯಂತೆಯೋ ನಂದನ—ತನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಮಲತಮ್ಮನ— ವ ನೆಗೂ ಬಂದ. ಎಂದಿನಂತೆ ಕೆಳನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿ, ಮೌನ, ಪ್ರಣಯದ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲದ ಜೀವ. ತುಸುಹೊತ್ತು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಭಗವಂತ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಸಾರಹತ್ತಿದ; ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಹೊರಡುತ್ತಿರುವ ತಥಾಗತನನ್ನು ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಊಳಿಗದ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಕಂಡು ದಡದಡನೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹತ್ತಿ ಪ್ರಣಯದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾದ ನಂದನಿಗೆ ಆದ ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದಳು.

11

'ಅನುಗ್ರಹಾಯಾಸ್ಯ ಜನಸ್ಯ ಶಂಕೇ ಗುರುರ್ಗೃಹಂ ನೋ
ಭಗವಾನ್ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ।
ಭಿಕ್ಷಾಮಲಬ್ಧ್ವಾ ಗಿರಮಾಸನಂ ವಾ ಶೂನ್ಯದರಣ್ಯಾದಿವ
ಯಾತಿ ಭೂಯಃ ॥'

ತಥಾಗತನಾದ ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಬುದ್ಧ ಮನೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಅನುಗ್ರಹ; ಅಂಥದರಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯಿಡದೆ, ಮಾತನಾಡಿಸದೆ, ಆಸನ ತೋರದೆ ಬೆಂಗಾಡಿಂದ ಹೊರಬಂದವನಂತೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಎಂಥ ಪ್ರಮಾದ! ನಂದ ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾದ; ಮುಗಿಲು ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು; ಜೀವ ಬತ್ತಿದಂತಾಯಿತು.

ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ನಂದ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಹೊರಡಲು ಸುಂದರಿಯ ಅನುಜ್ಞೆ ಕೇಳಿದ. ಸುಂದರಿ ನಡುಗಿದಳು— ಭಗ್ನಪ್ರಣಯ! ಆದರೆ ಗುರುದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಡುವವನನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಧರ್ಮಪೀಡೆ, ಸರ್ವಥಾ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಲ್ಲ. ಮೇಲುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ "ಆಗಲಿ, ಆರ್ಯಪುತ್ರ, ಆದರೆ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕು—ನನ್ನ ಕುಚಗಳ ಮೇಲಿನ ವಿಶೇಷಕ (ಚಂದನ ಲೇಪನ) ಒಣಗುವ ಮುನ್ನ ಬರಬೇಕು, ಖಂಡಿತ" ಎಂದು ಆಗ್ರಹಪೂರ್ವಕ ನಿರ್ಬಂಧ ಮಾಡಿದಳು. ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಒಂದು ಗಾಢಾಲಿಂಗನ; ನಂದನ ಆತುರ ಅವಳಿಗೆಲ್ಲಿ? "ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ; ಬಿಡು, ಚಂಡಿ! ಗುರು

ಬಹುದೂರ ಹೋಗಿಯಾರು" ನಂದನೆಂದ. ಅವಳ ಭುಜ ಗಳಿಂದೇನೋ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯಿತು ; ಅದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ? (ಮುಕ್ತೋ ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ ನತು ಮಾನಸೇನ).

ಸತ್ಕಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟು ನಂದ ಹೊರ ಹೊರಟ—ಭ್ರಾಂತವಾದ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಭ್ರಾಂತಮುಖದಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆ ನೋಡುವಂತೆ 'ಪ್ರಥ್ಯಾನಶೂನ್ಯಸ್ಥಿತ ನಿಶ್ಚಲಾಕ್ಷಿ' ಯಾದ ಸುಂದರಿಯು ನೋಟ ಅವನ ಗತಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಟ್ಟು. ಎಲ್ಲಿಯ ತೃಪ್ತಿ? ಒಂದು ಬೊಗಸೆ ನೀರು ಕುಡಿದರೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಇಂಗೀತೇ? ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸು ನಂದನದು ; ಭಾರ್ಯಾನುರಾಗ ಒಂದು ಕಡೆ ಎಳೆದರೆ, ಗುರುವಿನಲ್ಲಿಯ ಗೌರವ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿದೆ ; ಹೋಗಲೂ ಆರ ಇರಲೂ ಆರ—'ತರಸ್ತರಂಗೇಷ್ವಿವ ರಾಜಹಂಸಃ'. ಬುದ್ಧ ದೂರ ಸರಿದಾನು ಎಂಬ ಉತ್ಕಂಠದಿಂದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದೇನೋ ಕೆಳಗಿಳಿದ ; ಆದರೆ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯ ನೂಪುರದ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಿದಾಗ ಹೃದಯ ಹಿಡಿದು ನಿಂತ. ಒಂದೆಡೆ ಕಾಮ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಧರ್ಮ ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಿಯೆಯ ಆರ್ದ್ರವಿಶೇಷಕದ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲೇ ಬುದ್ಧನೆಡೆಗೆ ನಡೆದ.

ಹೊತ್ತು ನೆತ್ತಿ ಮೀರಿ ಹೋಗಿದೆ. ಬುದ್ಧ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ; ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾದ ಜನಗಳು ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಂದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ

ಬಂದಾಗ, ತಾನು ಪ್ರಣಯದ ಮದದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನಾದರಣೆ ಮಾಡಿದ ಅಚಾತುರ್ಯ, ಪ್ರಮಾದ; ಇಲ್ಲಿ ಜನಗಳು ತಾವಾಗಿ ಬಂದು ತಥಾಗತನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ; ನಂದ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧದ ಭಾರ ದುರ್ಭರವಾಯಿತು. ಕಾಮದ ಮಡಿಲಲ್ಲಿದ್ದ ತಾನು ಮಾಡಿದುದು ಎಂಥ ಪ್ರಮಾದ? ಎಂಥ ಪಾಪಿ ತಾನು?

ಕಡೆಗೆ ಹೇಗೋ ಮಾರ್ಗವಿದನಾದ, ನಾಂದೀ ವಿಮುಕ್ತನಾದ ಸುಗತನ ಮುಂದೆ ನಂದ ಬಂದು 'ಅಧೋನಿಬದ್ಧಾಂಜಲಿರೂರ್ಧ್ವನೇತ್ರ'ನಾಗಿ ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ "ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿದ್ದೆ, ಭಗವನ್, ತಾವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಸತ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ; ಕ್ಷಮೆಯಿರಲಿ. ತಮ್ಮ ಭೈಕ್ಷಕಾಲ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಆಗಬಾರದೇಕೆ?" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಸುಗತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಾಭಿಮಾನದ ಮುದ್ರೆ ಮೂಡಿತು; ಭಿಕ್ಷೆಯ ವೇಳೆ ಮೀರಿ, ದಿನದ ಗ್ರಾಸ ಲಬ್ಧವಾಗಿ, ಈಗ ಭಿಕ್ಷದ ಅಗತ್ಯ ಇಲ್ಲೆಂದು ಸುಗತ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದ. ಆದರೂ ತನ್ನ ಭಿಕ್ಷಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬಿಲ್ಲು-ಬಾಣ ಹಿಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ನಂದನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ.

ನಂದ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ; ಭಾರ್ಯಾನುರಾಗ ಎಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು; ವಿಶೇಷಕ ಎಲ್ಲಿ ಒಣಗುವುದೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಅವನನ್ನು ಭಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ತಥಾಗತನ 'ಆಕ

ರ್ಷಣೆ' ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿತ್ತು. ದಾರಿಯ ಕಡೆ ಹಾದ ದೃಷ್ಟಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ, ದುಃಖದಿಂದ, ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಬಂದಿತು.

ನಂದನ ದೈನ್ಯ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು ; 'ಭಾರ್ಯಾಮುಖವೀಕ್ಷಣಲೋಲನೇತ್ರ', 'ಭಗ್ನಪ್ರಮದಾವಿಹಾರ' ಅವನು. ಮಹಾಕಾರುಣಿಕನಾದ ತಥಾಗತನಿಗೆ ನಂದನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮರುಕಹುಟ್ಟಿ ಅವನೆಂದ—"ಸೌಮ್ಯ, ಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಹವ್ಯದಿಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಉಂಟೇ? ಅಂತೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ಕಾಮುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ, ನಂದ. ಶಮೆಯ ಕಡೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸೋತರೆ ಅದರಿಂದ ಅನರ್ಥ ವಿನಾ ಬೇರಿಲ್ಲ; ನಿತ್ಯವಾದ, ಮಂಗಲವಾದ, ಶಾಂತಿಸುಖವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಧೈರ್ಯಮಾಡು. ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಸಾವು ಅಡಗಿದೆ, ನಂದ; ಹೇಗೂ ಸಾವು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿದರೆ ಸಾವು ಬಂದಾಗ ಧೈರ್ಯ ತಾಳಬಹುದು. ಪ್ರಿಯವಿಪ್ರಯೋಗ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾದದ್ದೇ. ಶೋಕವೆಂಬುದನ್ನು ಸಹಿಸಲೇಬೇಕು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಔಷಧವಿದ್ದಾಗ ಹಾವು ಹೇಗೆ ಕಚ್ಚಲಂಜುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಲೋಕದ ಮೋಹಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವವನ ಮುಂದೆ ಶೋಕಭುಜಂಗ ಅಂಜುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನರ್ಥ ಯಾವುದು, ನಂದ? ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮೃತ್ಯುವಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಯ ಉಂಟೇ? ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮೀರಿದ ಪಾಶ, ಆಶೆಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ನದಿ, ರಾಗಕ್ಕಿಂತ ಅನರ್ಥಕಾರಿಯಾದ ಅಗ್ನಿ ಇಲ್ಲ. ಧನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಧನ

ಹೆಚ್ಚಿನದು ; ರಸಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞಾರಸದಂಥ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದದ್ದಿಲ್ಲ ; ಸುಖಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸುಖ ಮಿಗಿಲಾದುದ್ದು ; ರತಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರತಿ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದುದು."

ಬುದ್ಧನ ಅನುಕಂಪ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಮೇಲೂ ಪಸರಿಸಿದ್ದು ; ಅವನು 'ಮೈತ್ರಮನಾಮಹರ್ಷಿ.' ತನ್ನ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆ ನಂದನ ಕೈಲಿದ್ದು 'ಶಮೆಗಾಗಿ ಪ್ರವ್ರಜಿಸು, ನಂದ' ಎಂದಾಗ ನಂದನ ಮರುತ್ತರ ಏನು ?

ನಂದನ ಹೃದಯ ಅಳುತ್ತಿತ್ತು ; ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲಿನ ಮೋಹ ಇನ್ನೂ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ನಂದನೆಂದ, "ಪ್ರವ್ರಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಗುರುವೆ." ಬುದ್ಧ ಮತ್ತೆ, "ನಾನು ತೋರಿಸುವ ದಾರಿ ಪ್ರಿಯವಾದುದಲ್ಲ, ನಂದ ; ಆದರೆ ಮಂಗಲವಾದದ್ದು ಶುಚಿಯಾದದ್ದು, ಮಗುವಿನ ಕೈಯಿಂದ ಕಲ್ಲು ಕಿತ್ತು ತಾಯಿ ದೂರ ಎಸೆಯುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಮೋಹದ ಬಾಣ ಕಿತ್ತೊಗೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ, ನಂದ ; ಈ ಕೃತ್ಯ ಕಠೋರವಾದುದು, ನಿಜ, ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಹಿತವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು ? ಕೊಡುವ ಔಷಧಿ ರುಚಿರುಚಿಯಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ನಿರ್ಬಂಧ ಏಕೆ? ನಾಲಿಗೆಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಎಂದು ಕಂಡರೂ, ಜೀವಕ್ಕೆ ಹಿತವೆಂದು ತಾನೆ? ಮನೆ ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿರುವವನ ಸುಖ ಏನು, ನಂದ? ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಧನ ಮಾಡಬೇಕು," ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದನು. ನಂದ ತಲೆ

ಬಾಗಿದ. 'ಕ್ಷಣ ಸಂನಿಪಾತ' (ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನಾದ ತಥಾಗತ ಜೀವಂತನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತಾನೂ ಜೀವಂತನಾಗಿರುವುದು) ಅದೇ ಒಂದು ಮಹಾಭಾಗ್ಯ. ನಂದ ಈ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಣಯಿಯಾದ. ಸುಂದರಿಯ ಚಕ್ರವಾಕನಾದ ನಂದ ಸನ್ಯಾಸಿ ಯಾದ.

ಇತ್ತ ಸುಂದರಿ ನಂದನ ಬರವನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಾ ಗವಾಕ್ಷ ಏರಿ, ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ನೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಶೋಕದಿಂದ ಬೆವರುತ್ತಾ, ನಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಿಷ್ಪ್ರೀತವಿಶೇಷಕಳಾಗಿ ಕಾಯು ತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇಷ್ಟು ತಡ ಏಕೆ? ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಬಿತ್ತೇ? ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಕೋಪ ಎರಡೂ ಉರಿ ಯುತ್ತಿತ್ತು. 'ಅವನು ರತಿಪ್ರಿಯ ; ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯ ವರ್ತಿನಿ—ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಏಕೆ' ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗ ಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೊಬ್ಬ ಪ್ರೇಯಸಿಗೆ ಹೃದಯ ಮಾರಿದ್ದಾನೆಂದೇ ಅವಳ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹಜವಾದ ಶಂಕೆ; ಅವನು 'ಚಲಸೌಹೃದ' ನೆಂದೇ ಅವಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಂದ ಪ್ರವ್ರಜಿಸಿದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಂದರಿ

ಸವೇಪಥುಃ ಸಾ ಸಹಸೋತ್ಪಪಾತ, ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಬಾಹೂ
ವಿರುರಾವ ಚೋಚ್ಚೈರ್ಹೃದೀವ ದಿಗ್ಧಾಭಿಹಿತಾ ಕರೇಣುಃ

ಮಾವಿನಹಣ್ಣು ಮಾಗಿ ಭಾರದಿಂದ ಚೂತಯಷ್ಟಿ ಮುರಿದು ಬೀಳುವಂತೆ ಸುಂದರಿ ಬಿದ್ದಳು. ಅನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತ

ನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಮೊದಲು ಕಲುಷಿತಳಾಗಿದ್ದವಳು ಈಗ ಸಂಸಾರದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ ಕಂಗಾಲಾದಳು. ದೂತಿಯು "ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸಬೇಡ; ಅವನು ಪ್ರಿಯ, ಪ್ರಿಯಾರ್ಹ, ಪ್ರಿಯಕಾರಿ. ನಿನ್ನ ವಿನಾ ಬೇರೆ ಪ್ರಮದೆಯಲ್ಲಿ—ಚಕ್ರವಾಕ ತನ್ನ ಚಕ್ರವಾಕಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲುಗದಂತೆ—ನಿಜವಾಗಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಲಾರ; ಆದರೆ 'ಭ್ರಾತ್ರಾ ಕಿಲ ಆರ್ಯೇಣ ತಥಾಗತೇನ ಪ್ರವ್ರಾಜಿತೊ" ಎಂದಾಗ ಆ ಮಾತು ಸಂತಾಪಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ರಮಣನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂದಳು.

ಸಾ ಚಕ್ರವಾಕೀವ ಭೃಶಂ ಚುಕೂಜ ಶ್ಯೇನಾಗ್ರಪಕ್ಷ
ಕ್ಷತಚಕ್ರವಾಕಾ;
ವಿಸ್ಪರ್ಧಮಾನೇವ ವಿಮಾನಸಂಸ್ಥೈಃ ಪಾರಾವತೈಃ
ಕೂಜನಲೋಲಕಂಠೈಃ.
ಶೋಕಾಗ್ನಿನಾನ್ತರ್ಹೃದಿ ದಹ್ಯಮಾನಾ ವಿಭ್ರಾಂತಚಿತ್ತೇವ
ತದಾ ಬಭೂವ,
ರುರೋದ ಮಮ್ಲೌ ವಿರುರಾವ ಜಗ್ಲೌ ಬಭ್ರಾಮ ತಸ್ಥೌ
ವಿಲಲಾಪ ದಧ್ಯೌ;
ಚಕಾರ ರೋಷಂ ವಿಚಕಾರ ಮಾಲ್ಯಂ ಚಕರ್ತ ವಕ್ತ್ರಂ
ವಿಚಕರ್ಷ ವಸ್ತ್ರಂ.

18

ಆ ಚಾರುದಂಪತಿಯ ರೋದನ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿತು. ನಾರಿಯರ ವಿವಿಧವಾದ ಸಾಂತ್ವನ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. "ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗುಣದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದ ಯಾವೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ ನಂದನ ಹೃದಯವನ್ನು ಕದ್ದರೆ, ನೀನು ಅಳುವುದು ಸಹಜ; ಯಾವ ಮನಸ್ವಿನಿ, ರೂಪವತಿ, ಗುಣಾಢ್ಯಳು ತಾನೆ ಅಳಳು? ಆದರೆ ಕಾಮವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶರಣು ಹೊಕ್ಕವನು ನಂದ; ಇದು ಹರ್ಷಕಾಲ, ಸುಂದರಿ; ಅಳುವುದು ಅಯುಕ್ತ," ಎಂದು ಸಖಿಯರು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಜೀವನದ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋದಾಗ ಎಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಧಾನ?

ನಂದನೇನೋ ಶಿರೋಮುಂಡನ ಮಾಡಿ ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟ; ಆದರೆ ಕಾಷಾಯ ಇನ್ನೂ ಹೃದಯ ಮುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಅಪೇತೋ ದಮಸಚ್ಚೇನ ನ ಸ ಕಾಸಾವ ಮರಹತಿ.' ನಂದ ಇನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂವೃತ; ಶುಭದ ಕಡೆಗೇ ಒಲಿದವನು; ಅವನ ಚಿತ್ತ ಇನ್ನೂ ಅಭಾವಿತ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮೀನನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಒದ್ದಾಡುವಂತೆಯೇ ಮಾರನ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಹಾಯಲು ನಂದನ ಮನಸ್ಸು ಒಲ್ಲದು.

ಸುಂದರಿಯ ಲಾವಣ್ಯ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ನೆನೆದು ವಿಲಪಿಸಿದನು 'ಕಾಮಾಗ್ನಿನಾಂತರ್ಹೃದಿ ದಹ್ಯಮಾನೋ

ವಿಹಾಯ ಧೈರ್ಯಂ ವಿಲಲಾಪ ತತ್ರ್ತ' ಸ್ನೇಹದ ಪಾಶ ಕಡಿಯಲು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯ. "ನನ್ನ ಗುರು ಬುದ್ಧನಾದರೂ ನಾನು ಕಾಮಾತ್ಮಕ—'ಸರ್ವಾಸ್ವವಸ್ಥಾಸು ಲಭೇ ನ ಶಾಂತಿಂ ಪ್ರಿಯಾವಿಯೋಗಾದಿವ ಚಕ್ರವಾಕಃ.' ಹಿಂದಿನ ಎಂಥೆಂಥ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಮಹಾತ್ಮರು, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಕಪಿಂಜಲ, ಪರಾಶರ, ದ್ವೈಪಾಯನ, ಆಂಗಿರಸ, ಕಾಶ್ಯಪ, ಗಾಧಿರಾಜ, ರುರು, ಶಂತನು, ಜನಮೇಜಯಾದಿಗಳು ಕಾಮವನ್ನು ಇದಿರಿಸ ಲಾರದೆ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಅವರ ಮುಂದೆ ನಾನೆಲ್ಲಿ? ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ನಾನು ದುರ್ಬಲ; ನಾನು ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಬಳಲುವುದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ? ನಾನು ಕಾಷಾಯ ಧರಿಸಿದ್ದರೂ ನಿಷ್ಕಷಾಯನಾಗಿಲ್ಲ; ಭಿಕ್ಷು ವೃತ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿಲ್ಲ—ಭಿಕ್ಷುವೂ ಅಲ್ಲ, ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಅಲ್ಲ ವಾಗಿದ್ದೇನೆ.

> ಯಾಸ್ಯಾಮಿ ತಸ್ಮಾದ್ಗೃಹಮೇವ ಭೂಯಃ ಕಾಮಂ
> ಕರಿಷ್ಯೇ ವಿಧಿವತ್ಸಕಾಮಂ;
> ನ ಹ್ಯನ್ಯಚಿತ್ತಸ್ಯ ಚಲೇಂದ್ರಿಯಸ್ಯ ಲಿಂಗಂ ಕ್ಷಮಂ
> ಧರ್ಮಪಥಾಚ್ಚ್ಯುತಸ್ಯ.

ಯತಿಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ; ಸನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ; ಮತ್ತೆ ಈ ವೇಷ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸುಂದರಿಯ ಭುಜಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುತ್ತೇನೆ," ಎಂದುಕೊಂಡ ನಂದ.

ನಂದನ ಈ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಅರ್ಹತನಾದ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಅರಿವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ, ಖಿನ್ನ ಹೃದಯದ ನಂದನನ್ನು ಕುರಿತೆಂದನು—" ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೋ, ನಂದ; ಶಮೆಯ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನ ದಾರಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ; ಕಾಮಾತುರರ ಮನಸ್ಸಂತೂ ಅತಿ ಗುಹ್ಯ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಂದನ ಕೈ ಹಿಡಿದು, ಪಕ್ಕದ ಉಪವನಕ್ಕೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿಯ ಲತಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧ-ನಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂತರು.

ಪಂಜರಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿದ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಅಯ್ಯೊ ಎಂದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಒಬ್ಬ ಹಾರಿಹೋಗಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಪಂಜರಕ್ಕೆ ಅದು ಬಂದಂತೆ, ಆನೆಮರಿ ಆಳವಾದ ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅದರ ತಾಯಿ-ಆನೆ ಅದನ್ನು ಮೇಲೆಳೆದು ತಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಅದು ಹೋಗಬಯಸುವಂತೆ, ಮನ್ಮಥಶೋಕಕರ್ಷಿತನಾದ ನಂದನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿತಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಶ್ರಮಣ ಬುದ್ಧ ಹೇಳಿದನು.

" ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷ ಕಾಣುವವನನ್ನು, ಸಮಾಧಾನವಾಗಿರುವವನನ್ನು, ಮಂಗಲವಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವವನನ್ನು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದಿರುವವನನ್ನು ಕಾಮ ಬಾಧಿಸಲಾರದು ಮೇಯುತ್ತಿರುವ ಹಸುವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮೇಲೆಳೆದರೆ ಅದು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಮೇಯುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ವಿಷಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು

ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಓಡುವ ಸ್ವಭಾವ ಕಾಮದ್ದು. ಇಂದಿನ ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ನಂದ; ಅದರ ಪ್ರಕೃತಿ, ಪ್ರಭಾವ ನೋಡಿದರೆ ಹೇಯವಾದದ್ದು. ಕವಚ, ಬಾಣ, ಬಿಲ್ಲು ಎಲ್ಲ ಧರಿಸಿ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಭಯದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವುದು ಎಷ್ಟು ನಿಂದ್ಯವೋ, ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುವುದು ಅಷ್ಟೇ ನಿಂದ್ಯ".

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನಂದನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಉಪಶಮನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಬಲ, ರೂಪ, ಯೌವನಗಳಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತನಾದ ಅವನಿಗೆ ಶಾಂತಿಯ ಕರೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. "ನೀನು ಬಲಿಷ್ಠವೆಂದು ಎಣಿಸಿರುವ ದೇಹ, ರೋಗದ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ, ಮುಪ್ಪಿಗೆ ಬಲಿ, ನೀರಿನ ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ದುರ್ಬಲ. ಚರ್ಮ, ಅಸ್ಥಿ, ಮಾಂಸಗಳಿಂದಾದ ದೇಹ, ಹಸಿವು, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದ ದೇಹ, ಆಹಾರದಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ದೇಹ, ಎಂದಿಗೂ ಆರ್ತವಾಗಿರುವ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾರ್ಹವಾದ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಲಯುಕ್ತವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ? ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದರೆ ಅದು ಬಲ, ನಂದ. ಮತ್ತೆ ರೂಪವೆಂಬುದು ಶರೀರ, ಸಂಸ್ಕಾರಗುಣದಿಂದಾದದ್ದು. ಯೌವನವಾದರೋ ತೈಲನದಿಯಂತೆ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿ; ಬಲು ಬೇಗ ಇಂಗಿಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತೆ ಖಂಡಿತ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಜರ್ಜರಿತವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ಯೌವನದ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಥೇಕ್ಷುರತ್ಯಂತರಸಪ್ರಪೀಡಿತೋ ಭುವಿಪ್ರವಿದ್ಧೋ
ದಹನಾಯ ಶುಷ್ಯತೇ;
ತಥಾ ಜರಾಯಂತ್ರನಿಪೀಡಿತಾ ತನುರ್ನಿಪೀತಸಾರಾ
ಮರಣಾಯ ತಿಷ್ಠತಿ.

ನಾನು ಬಲವಂತ, ರೂಪವಂತ, ಯುವಾ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನ ಸಲ್ಲದು, ನಂದ. ಕಾಮಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹೋದಂತೆಲ್ಲ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಶರೀರ ಬಹುದುಃಖಭಾಜನ; ವಿಷಯಾಭಿಕಾಂಕ್ಷೆ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಮೂಲ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಶತ್ರು ಇಲ್ಲ."

ನಂದನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಸುಂದರಿಯನ್ನು ನೋಡುವಾಸೆ, ಮನೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸೇರುವಾಸೆ ಅವನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಂದರಿಯೆಂಬ ಕಾಂತಾರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ನಂದನ ಕೈಹಿಡಿದು ಅರ್ಹತನಾದ ತಥಾಗತ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿದ. ಗಾಳಿಯಂತೆ ಇಬ್ಬರೂ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದರು. ಅದರ ವೈಭವ ಹೇಳ ತೀರದು. ಶುಭ್ರವಾದ ನೀರಿನ ತಡಾಗಗಳು, ಮನೋಹರವಾದ ಚಕ್ರವಾಕದಂಪತಿಗಳು, ಉನ್ನತ ಗಿರಿಗಳು, ವಿಶಾಲ ವೃಕ್ಷಗಳು, ಕಿಂನರಿಯರ ಹಿಂಡು, ಸುಂದರ ಹರಿಣಿಗಳು, ಚೇಷ್ಟೆಯ ಕಪಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಂದನ ವಿಸ್ಮಯ ಮೇರೆ ಮೀರಿತು.

ಮುಂದೆ ಇಂದ್ರನ ಕ್ರೀಡಾವನ. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು; ಲಾವಣ್ಯದ ಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಅಪ್ಸರೆಯರು; ಶೋಕವನ್ನೇ ಅರಿಯದ ಸ್ಥಲ; ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲ, ಶೋಕ ಇಲ್ಲ, ರಾಗ ಇಲ್ಲ–ಎಂದೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ನಂದನಿಗೆ ಜರಾಮೃತ್ಯುವಶವಾದ, ಸದಾರ್ತವಾದ ಮನುಷ್ಯಲೋಕ ಸ್ಮಶಾನದಂತೆ ತೋರಿತು. ಪುಣ್ಯವಂತರ ವಿಹಾರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನಂದನ ದೇಹ ಕಾಮದಿಂದ ಇನ್ನೂ ಉದ್ವಿಗ್ನವಾಯಿತು.

ವಪುಶ್ಚ ದಿವ್ಯಂ ಲಲಿತಾಶ್ಚ ಚೇಷ್ಟಾಸ್ತತಃ ಸ ತಾಸಾಂ
ಮನಸಾ ಜಹಾರ;
ಕೌತೂಹಲಾವರ್ಜಿತಯಾ ಚ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಸಂಶ್ಲೇಷಕರ್ಷಾ–
ದಿವ ಜಾತರಾಗಃ.

ಅಪ್ಸರೆಯರ ಆ ವೈಭವದಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲನಾದವನ ಮನಸ್ಸು, ರಾಗ ಹಿಂಗದವನ ಮನಸ್ಸು ದಹಿಸಿ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಏನು ಸಂಶಯ? ಅರ್ಹತ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದು ನಂದ ಬದುಕಿದ. ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಉದೀರ್ಣರಾಗನಾದ ನಂದನ ಚಿತ್ತ ಅದರಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿ, ರಾಗದ ನಾಶವಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಬುದ್ಧ ಈ ರಾಗದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು. ಸಣ್ಣ ದನಿಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಶಬ್ದ ಮುಳುಗಿಸುವಂತೆ, ಸಣ್ಣ ರೂಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ರೂಪವು ಅಳಿಸುವಂತೆ, ಸಣ್ಣ ತಂಗಾಳಿಯನ್ನು ಬಿರುಗಾಳಿ ಓಡಿಸುವಂತೆ, ಮುಂಚೆ ರಾಗದಿಂದ ಮೃದುವಾಗಿ ಅಭಿತಪ್ತನಾಗಿದ್ದ ನಂದ ಈಗ ರಾಗದ ದೊಡ್ಡ ಬೆಂಕಿಯಿಂದಲೇ ಆವೃತ

ನಾಗಿದ್ದ. ಭೀತಿಯಿಂದ ನಂದ "ಭಗವನ್, ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಬೆಂದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ತಥಾಗತ, ನಿನ್ನ ಮಾತಿನ ಅಮೃತ ಸುರಿಯದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸಾಯುವುದು ನಿಶ್ಚಯ" ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡ.

ಅನರ್ಥಭೋಗೇನ ವಿಘಾತದೃಷ್ಟಿನಾ, ಪ್ರಮಾದದಂಷ್ಟ್ರೇಣ
ತಮೋವಿಷಾಗ್ನಿನಾ;

ಅಹಂ ಹಿ ದಷ್ಟೋ ಹೃದಿ ಮನ್ಮಥಾಹಿನಾ, ವಿಧತ್ಸ್ವ
ತಸ್ಮಾದಗದಂ ಮಹಾಭಿಷಕ್.

ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ ನಂದನಿಗೆ ಮೋಹ ಒಂದು ಕ್ರೂರ ಸರ್ಪವೆಂಬ ಅರಿವಾಯಿತು. "ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೋ, ನಂದ, ಈ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊರದೂಡು; ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿ. ಈ ವೈಭವ ಬಲದಿಂದಾಗಲೀ, ಸೇವೆಯಿಂದಾಗಲೀ, ರೂಪ ದಿಂದಾಗಲೀ ಪಡೆಯಲು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ; ಧರ್ಮಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಪುಣ್ಯಲಾಭ ಬೇರಾವುದರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯ ಇಲ್ಲ" ನಂದನಿಗೆ ತಾನು ಅನು ಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಆಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುಖ ಅಂತಿಮವಲ್ಲವೆಂಬ ಅರಿವು ಆಯಿತು. ಈ ಅರಿವು ಆದೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗನಿದರ್ಶನ ಮುಗಿ ಯಿತು.

ಈಗ ನಂದನಿಗೆಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉದಯವಾಯಿತು. ದುರ್ದಮವಾದ ಚಪಲವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯಮಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದನು. ಕಾಮಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕುಶಲ; ಭಿಕ್ಷುಚರ್ಯೆ

ಯಲ್ಲಿ ವಿಕ್ಲವ. ಅವನಲ್ಲಿ ಮದನ ಶಾಂತವಾಗಿದೆ, ಸಂವೃತ ವಾಗಿದೆ, ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ—ನೀರು ಬೆಂಕಿಗಳ ಸಂಸರ್ಗ ದಂತೆ. ಅವನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ, ಶಾಂತನಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಂದರಿಯ ಚಿಂತೆಯಂತೂ ದೂರವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವನದು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ 'ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯ'.

ನಂದ ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆನಂದ (ಅರ್ಹತನ ಸೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯ) "ಇದೀಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಶುರುವಾಗಿದೆ; ನಂದ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿರಬೇಕು. ರೋಗ ಸಣ್ಣದಾದರೆ ಅಲ್ಪ ಚಿಕಿತ್ಸೆ; ರೋಗ ಉಗ್ರವಾದರೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ಕಠೋರವಾಗಿರಬೇಕು. ನಂದನ ರೋಗ ಮಹತ್ತಾದದ್ದೆ; ಅವನು ಮೋಹದಿಂದ ತಿರುಗಿದ್ದರೆ ನಿಜ ವಾಗಿ ಧೈರ್ಯವಂತ" ಎಂದುಕೊಂಡು "ನಂದ, ನನ ಗೊಂದು ಸಂಶಯ ಹುಟ್ಟಿದೆ; ನೀನು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸ ದಿದ್ದರೆ, ಹೇಳೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ನಂದ. ಔಷಧಿಯ ಪಥ್ಯದಂತೆ ಪ್ರಿಯ-ಹಿತ ಎರಡೂ ಒಟ್ಟಿಗಿರುವುದು ದುರ್ಲಭ" ಎಂದನು

ನಂದ ಕೆಳಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಯೋಚಿ ಸುತ್ತ ನಿಂತನು. ಅವನ ಇಂಗಿತ ಅರಿತು ಆನಂದ "ನೀನು ನಿಯಮದ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಕಡೆ ಒಲಿದಿರುವುದು ಸ್ವರ್ಗದ ಅಪ್ಸರೆಯರ ಸಲುವಾಗಿ. ಶೆಟ್ಟಿ ಲಾಭದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ

ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವಂತೆ, ನೀನು ಮಾಡಲಿರುವ ಧರ್ಮ ಚರ್ಯೆಯೂ ಪಣ್ಯಭೂತವಾಗಿದೆ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮದ ಬೆಂಕಿ ಇನ್ನೂ ಇದ್ದು, ದೇಹ ಮಾತ್ರ ದಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅದೆಂಥ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ, ನಂದ? ಕಾಮದಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಉಳಿದವನಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಖಂಡಿತ ಇಲ್ಲ. ಕಾಮಗಳನ್ನು ಆಶಿಸುವುದೇ ದುಃಖ, ಲಬ್ಧವಾಯಿತೆಂದರೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ, ವಿಯೋಗವಾದರಂತೂ ಶೋಕ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ – ವಿಯೋಗವಂತೂ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗ ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ, ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ; ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆಂದು ಹೋದವರು ಮತ್ತೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗರೇ? ಇದ್ದ ಸುಖವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲನುಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಉಳಿದ ದುಃಖ ಇಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಷ್ಟೆ. ಅಜ್ಞಾನಸೂತ್ರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಈ ಮಾನವ ಪಕ್ಷಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹಾರಿದರೂ ಕಡೆಗೆ ಬಂಧನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೇ ಬರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ನಂದ, ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಸಾರ ಜನ್ಮ, ವ್ಯಾಧಿ, ಮೃತ್ಯು, ವ್ಯಸನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು; ನಿರ್ಭಯವಾದದ್ದು, ಮಂಗಳವಾದದ್ದು. ಜರಾಮರಣ ದಾಟಿದ್ದು, ಶೋಕ ಇಲ್ಲದ್ದು, ಧ್ರುವವಾದದ್ದು ನಿರ್ವಾಣ ಶಾಂತಿ. ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಸುಖದಾಸೆ ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮಚರ್ಯೆ ಮಾಡಬೇಕು.''

ಅಪ್ಸರೆಯರಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮಚರ್ಯೆ ಮಾಡುತ್ತೀ ಎಂದು ಆನಂದ ಹೇಳಿದ್ದು ಕೇಳಿ ನಂದನಿಗೆ ಬಲು ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು; ಸಂವೇಗ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅಪ್ಸರೆಯರಿಂದ ಸುಂದರಿಯ ಚಿಂತೆ

ಹೇಗೆ ದೂರವಾಯಿತೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂವೇಗದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದ ಚಿಂತೆಯೂ ದೂರವಾಯಿತು; ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಕಡೆ ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಹರಿಯಿತು; ಧರ್ಮದ ಬೀಜಗಳು ಮೊಳೆಯತೊಡಗಿದವು. ಅರ್ಹತನಾದ ತಥಾಗತನಿಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಂದ ತಥಾಗತನೆಡೆಗೆ ಬಂದು, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕೆಳಮುಖ ಮಾಡಿ "ಭಗವನ್, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲ; ಸಂಸಾರದ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಸರ್ವ ದುಃಖಕ್ಷಯಕರವಾದ, ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮದ ಕಡೆ ಮನಸ್ಸು ಒಲಿದಿದೆ. ಅರ್ಹತನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಬೋಧೆ ಮಾಡಬೇಕು" ಎಂದನು.

ಬುದ್ಧ "ಸಾಧು, ನಂದ, ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನೀನು ಧನ್ಯ. ಸಂಸಾರದ ತ್ರಾಸ ಹೇಯವೆಂಬ ನಿನ್ನ ಅಭಿಮತ ಖಂಡಿತ ಮಾನನೀಯವಾದುದ್ದು. ಧರ್ಮದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಧನ. ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಬೀಜ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಬೇಕು, ನಂದ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಬೆಳೆದರೆ ಧರ್ಮ ಬೆಳೆಯುವುದು; ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಮೂಲ. ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಮರ ಫಲ ಬಿಟ್ಟು, ಆಶ್ರಯವಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು.

ನಂದನ ಸಂತೋಷ ಹಿಡಿಸದಾಯಿತು; ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಬುದ್ಧನಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತನಾದ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಸಂದಂತೆಯೇ ತಿಳಿದನು. ಮಹಾ ಕಾರುಣಿಕನಾದ ಬುದ್ಧನಿಗಾದರೋ ಈ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ದುಃಖದಿಂದ ಹೇಗೆ ನೀಗಿಸಲಿ ಎಂಬುದೇ ಸರ್ವದಾ ಅನುಕಂಪ. ನಂದನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಕ್ರಮ ವಿವರಿಸಲು, ಅವನಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು—"ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಮೃತವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವೃತ್ತವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಶರೀರ ಹಾಗೂ ಮಾತು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಲು ನಿರ್ಮಲವಾದ 'ಆಜೀವ ಸಮುದಾಚಾರ'ವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕು. ಶೀಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಬಾರದು; ಶೀಲ ತಪ್ಪಿದನೆಂದರೆ ಅವನು ಸನ್ಯಾಸಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಅಲ್ಲ. ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಶೀಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿವೆ. ಚಾರಿತ್ರ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರಬೇಕು, ದೃಢವ್ರತನಾಗಿರಬೇಕು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಸುಖದ ಪರಾಕಾಷ್ಠತೆಯೆಂದರೆ ದೇಹದ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ 'ಪ್ರಶ್ರಬ್ಧಿ'. ಅದು ಶೀಲದಿಂದಲೇ ಲಭ್ಯ. ನಂದ, ಶೀಲವೇ ಶರಣ, ಆಚಾರ್ಯ, ಮಿತ್ರ, ರಕ್ಷೆ, ಧನ, ಅದೇ ಬಲ. ಸ್ವಭಾವತಃ ಚಂಚಲವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ದೀಪದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಿಗಿಹಿಡಿ. ನೀರು ಸಂತತವೂ ಸಮುದ್ರ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿ ಉಂಟೆ? ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷಯಗಳ ಭೋಗದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದು, ಗಾಳಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವೇ? ವಿಷಯ

ಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪವೂ ಇದ್ದರೆ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೇನು ಕೊರತೆ? ಆದರೆ ವಿಷಯ ತಾನೇ ಬಂಧದ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಾಗಲಾರದು; ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಕಲ್ಪದ ಸಹಾಯ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಬಂಧ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷ. ಅದುಕಾರಣ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನು ದಮನಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ; ಇಂದ್ರಿಯ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ದುಃಖ ಖಂಡಿತ. ಬಲು ಜಾಗರೂಕತೆ ಯಿಂದಿರಬೇಕು, ನಂದ. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದರೂ ಅನರ್ಥ."

"ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಧ್ಯಾನ ದೆಡೆ ಮನಸ್ಸು ಬಿಡಬೇಕು. ಯಾವುದಾದರೂ ಅತಿ ಒಳ್ಳೆಯ ದಲ್ಲ. ತಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ, ಭಾರ ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ಕುಗ್ಗಿ, ಹಗುರ ವಾದರೆ ಹಿಗ್ಗಿ, ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಹಾರದಲ್ಲೂ ಭೋಜನೈಕಪರಾಯಣನಾದರೆ ಅನರ್ಥ; ನಿರಾಹಾರನಾದರೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಲೆ ತುಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬಿದರೆ ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯುವುದು ಹೇಗೆ; ಅಥವಾ ಕಟ್ಟಿಗೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯುವುದೋ? ಭೋಜನ ವೆಂಬುದು ಶರೀರದ ಧಾರಣೆಗಾಗಿ; ಮುರುಕು ಮನೆ ಬೀಳ ದಂತೆ ಕಂಬ ಇಟ್ಟಿರುವಂತೆ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ. 'ಪ್ರದೀಪ್ತೇ ಜೀವಲೋಕೇ ಹಿ ಮೃತ್ಯುವ್ಯಾಧಿಜರಾಗ್ನಿಭಿಃ; ಕಃ ಶಯೀತ ನಿರುದ್ವೇಗಃ ಪ್ರದೀಪ್ತ ಇವ ವೇಶ್ಮನಿ'. ನಿದ್ರೆ

ಯೆಂಬುದು ತಮಸ್ಸು. ದೇಹದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೆ ನಿದ್ದೆ. 'ಪ್ರಬೋಧಂ ಹೃದಯೇ ಕೃತ್ವಾ ಶಯೀಥಾ ಶಾಂತಮಾನಸಃ'.

ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಕ ನಿಂತಂತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಹೇಗೆ ಧಾಳಿ ಮಾಡಲಾರರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ದೋಷಗಳು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರವು; ಶೋಕದ ಸುಳಿವೇ ಇರಲಾರದು. ಮಗುವನ್ನು ತಾಯಿ ಕಾಪಿಡುವಂತೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜ್ಞೆ ರಕ್ಷಿಸದ ಮನಸ್ಸು ಅನಾಥ; ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕುರುಡ ಗೋಡೆಗೆ ತಲೆ ಘಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಅನರ್ಥ. ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ 'ಆರ್ಯನ್ಯಾಯ' ಇಲ್ಲ; ಆರ್ಯನ್ಯಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ದಾರಿ ಕಾಣಿಸಲಾರದು; ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಮೃತದ ಪದ ನಷ್ಟವಾದಂತೆಯೆ; ಅಮೃತ ಪದ ನಷ್ಟವಾದರೆ ದುಃಖ ಎಂದೂ ಬಿಡಲಾರದು. ಆದುಕಾರಣ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸರ್ವದಾ ಜಾಗ್ರತವಾಗಿರಬೇಕು.

ಚಿತ್ತ ಚಪಲವಾದದ್ದು; ಅದನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಲಂಬನವೊಂದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನೆಡಬೇಕು. ಕಾಮಗಳನ್ನು ಅವು ಉದ್ಭವವಾದಂತೆಲ್ಲ, ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಹಾಗೆ, ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳ 'ಅನುಶಯ' ಬೂದಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ; ನೀರಿನಿಂದ

ಕೆಂಡವನ್ನು ಆರಿಸುವಂತೆ 'ಭಾವನೆ'ಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಶಮನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಬೀಜದಿಂದಲೇ ದುಃಖದ ಮರ ಬೆಳೆಯುವುದು; ಬೀಜವನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೆ? ಕಾಮಗಳು ಅನಿತ್ಯ; ಇಂದಿದ್ದು ನಾಳೆ ಮರೆಯಾಗುವ ಸ್ವಭಾವದವು; ಮತ್ತೆ ವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಅದು ದುಃಖಕ್ಕೆ ದಾರಿ, ಶಾಂತಿಗಲ್ಲ. ಧನದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೃತಾರ್ಥತೆ, ಕಾಮದಲ್ಲಿ ಸುಖ, ಕಾಣುವವರು ಹಾಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಚಂಚಲವಾದ, ಸಾರವಿಲ್ಲದ, ಬುಡವಿಲ್ಲದ, ಸುಖದಂತೆ ಭ್ರಾಂತಿ ಮಾಡುವ ಕಾಮಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವ ಯತ್ನಮಾಡು, ನಂದ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳು ಎಂದರೆ ಮೈತ್ರಿ, ಕರುಣೆ—ಬೆಳಕಿಗೂ ಕತ್ತಲೆಗೂ ಇರುವಷ್ಟು ವಿರೋಧ ಕಾಮ–ಮೈತ್ರೀ ಕರುಣೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ. ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನ ಮೈಯಿಂದ ಕೊಳೆ ಹೋಗುವಂತೆ ನಿವೃತ್ತನಾದವನಿಂದ ದೌಃಶೀಲ್ಯ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲೂ ಮೈತ್ರೀ, ಕರುಣೆ ಇರಬೇಕು; ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಅಕುಶಲವಾದುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕುಶಲದ ಕಡೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು—ಅದು ಪರಮಾರ್ಥ ಪಡೆಯಲು ದಾರಿ. ಕಾಮಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಯೋಚನೆ ಇದ್ದರೆ, ಅದರಿಂದ ಬಂಧನವಲ್ಲದೆ ಗುಣವಿಲ್ಲ; ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಹಿಂಸೆ, ತನಗೆ ವ್ಯಸನ. ಅಕುಶಲವಾದ ವಿತರ್ಕಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ನಾಶ ನೀನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ; ಮನುಷ್ಯತ್ವ ವ್ಯರ್ಥಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅನರ್ಥಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾರು ಸ್ವಜನ, ಯಾರು ಪರಜನ, ನಂದ? ಸಂಜೆ ಯಾದರೆ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ, ಬೆಳಗಾದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಈ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಜನಕ್ಕೆ ಸ್ವಜನ ಎಂದರೇನು? ದಾರಿಹೋಕರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಂತೆ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾತಿಸಮಾಗಮಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರಕಾರ ಹೆಂಗಸಿನ ಚಿತ್ರ ತಾನೇ ಬರೆದು ಮೋಹಪಡುವಂತೆ, ಜನರು ತಾವೇ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿ ಜನದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. 'ತನ್ನವರು', 'ಬೇರೆಯವರು' ಎನ್ನುವ ವಿತರ್ಕಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ, ನಂದ; ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲ.

ತಮ್ಮ ದೋಷಗಳಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತು, ದೋಷಗಳ ಬೆಂಕಿಯ ಬೆಳಕೇ ಈ ಜೀವನ, ಎಂದರಿಯಬೇಕು; ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ದುಃಖ ಇದೆ; ಮಂಗಳವಾದದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ, ನಂದ. ದೇಹ ಇರುವಲ್ಲೆಲ್ಲ ದುಃಖ ಇದೆ; ರೋಗ, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು ಇಲ್ಲದ ದೇಶ ಯಾವುದು? 'ದುಃಖಂ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಸ್ಯ ವರ್ತತೇ ಸರ್ವದಾ', 'ಜೀವಲೋಕಂ....ಸರ್ವಮಾದೀಪ್ತಂ'. ತಾನು ಬಲಿಷ್ಠ, ತಾನು ಯುವಕ ಎಂದು ತಡಮಾಡುವುದು ಅನರ್ಥ; ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕ ರೋಗವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಡಿಸುವಂತೆ ಈ ವಿತರ್ಕವನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸಬೇಕು. ಯಾರಿಂದಲೂ ಏನಿಂದಲೂ ಸಾವು ತಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ನಂದ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯುಸ್ಸು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಿಳಂಬ ಮಾಡುವುದು ಹೆಡ್ಡತನ ಲೋಕ ನಿಃಸಾರ, 'ತೋಯಬುದ್ಬುದ

ದುರ್ಬಲ', ಎಂದು ಅರಿತು ವಿತರ್ಕವನ್ನು ಭೇದಿಸಬೇಕು. ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಶೋಧಿಸಿ, ಶಮನಮಾಡಬೇಕು, ಸೌಮ್ಯ.

ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಬಾಧಾತ್ಮಕಂ ದುಃಖಮಿದಂ ಪ್ರಸಕ್ತಂ ದುಃಖಸ್ಯ ಹೇತುಃ
ಪ್ರಭವಾತ್ಮಕೋಽಯಂ
ದುಃಖಕ್ಷಯೋ ನಿಃಸರಣಾತ್ಮಕೋಽಯಂ ತ್ರಾಣಾತ್ಮ
ಕೋಽಯಂ ಪ್ರಶಮಾಯಮಾರ್ಗಃ'

ಈ ಸತ್ಯ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರದ ಉಯ್ಯಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತುಜನ ಜನ್ಮದಿಂದ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು, ಮುಂತಾದ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಹುಟ್ಟುವುದು ; ಎಲ್ಲ ಮೂಲಿಕೆಗಳಿಗೂ ಮೂಲ ಭೂಮಿ ಇರುವಂತೆ. ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ರೂಪ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಸರೆ ಸಿಕ್ಕಂತೆಯೇ ಸಾವು, ರೋಗ, ಮುಪ್ಪಿಗೂ ಆಸರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ; ವಿಷಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಅನ್ನದಂತೆ, ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ಅನರ್ಥ ವಿನಾ ಪ್ರಯೋಜನ ಏನಿಲ್ಲ. ಚಂಡಮಾರುತವೇ ಬೀಸಿದರೂ ಹುಟ್ಟದಿದ್ದ ಮರ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಲ್ಲಾಡುವುದುಂಟೇ, ನಂದ? ಆಕಾಶದಿಂದ ಮಳೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿ, ಭೂಮಿಯಿಂದ ನೀರು ಜನಿಸುವಂತೆ ದೇಹ-ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ದುಃಖ ಜನಿಸುತ್ತದೆ.

ನೀರಿನ ಸ್ವಭಾವ ಹರಿಯುವುದು, ಭೂಮಿಯ ಸ್ವಭಾವ ದುಃಖ ; ಆಶೆಯೇ ಜನ್ಮದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿ ; ದುಃಖದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಆಶೆಗಳನ್ನು ಬಿಡು. ಕಾರಣದ ಸಂಕ್ಷಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಯ. ಕ್ಷೇಮವಾದ, ನೈಷ್ಠಿಕವಾದ ಅಚ್ಯುತವಾದ, ಶಾಂತವಾದ, ಮಂಗಳವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯೇಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಣ್ಣೆ ಮುಗಿದುಹೋಗಿ ದೀಪ ಆರಿಹೋದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಚಲಿಸುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ವಾದ ಶಾಂತಿ ಪಡೆಯುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ದುಃಖಗಳ ನಾಶ ದಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೇವಲವಾದ ಶಾಂತಿ ದೊರಕುವುದು. ಒಳ್ಳೆಯ ನಡೆನುಡಿ, ಸಹಕಾರ್ಯಕರ್ಮ, ಶುದ್ಧವಾದ ಆಜೀವನ ಈ ಮೂರೂ ಕರ್ಮಪರಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಶೀಲವನ್ನಾ ಶ್ರಯಿಸಿ ನಡೆಯುವುವು.

ದುಃಖ, ದುಃಖಸಮುದಯ, ನಿರೋಧಮಾರ್ಗ ಈ ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳ ಅರಿವು, ಒಳ್ಳೆಯ ವಿತರ್ಕ ಮತ್ತು ಪರಾಕ್ರಮ, ಈ ಮೂರೂ ದುಃಖದ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನಡೆಯುವುವು. ಸಮ್ಯಕ್ಸ್ಮೃತಿ, ಸಮ್ಯಕ್ಸ ಮಾಧಿ ಈ ಎರಡು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಶಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಡೆಯುವುವು. ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವಂತೆ ಸಮಾಧಿ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ ; ಮಂತ್ರಬದ್ಧವಾದ ಹಾವು ಬಲಹೀನವಾದಂತೆ, ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವವನನ್ನು ದೋಷ ಗಳು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ದೋಷಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ; ದುಃಖದ ಮೂಲವಾದ ಈ ದೋಷಗಳು ಸತ್ತದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಮಂಗಳವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಃಖವೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ; ದೋಷಗಳೇ ಪ್ರವರ್ತಕ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಈ ನಾಮರೂಪದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಇಂದಿದ್ದು ನಾಳೆ ಮರೆಯಾಗುವುವೆಂದು ತಿಳಿದು 'ನಿರ್ವೇದ' ಪಡೆದರೆ, ಸಂತೋಷದ ನಾಶವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಆಶೆಯ ನಾಶವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂತೋಷ–ಆಶೆಗಳು ಅಳಿಯುವುದೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೋಕ್ಷ. ನಾಮ–ರೂಪದ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವಭಾವ, ಮೂಲ, ಮತ್ತು ನಾಶ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಕಾಣುವುದೇ 'ಆಸ್ರವ'ದ ಕ್ಷಯ. ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ದಾರಿ.

ಆದರೆ ದೇಶ–ಕಾಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಈಯುದ ಮುನ್ನ ಹಸುವನ್ನು ಕರೆದರೆ ಹಾಲು ಕೊಡುವುದೇ? ಅಥವಾ ಕರು ಇದ್ದಾಗಲೂ ಕೊಂಬಿನಿಂದ ಕರೆದರೆ ಹಾಲು ಬರುವುದೇ? ದೇಶ–ಕಾಲಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ, ಯೋಗದ ಸ್ವಭಾವ, ರೀತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು. ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಆರಿಸುವಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶಮನಮಾಡಲು ಆಗ ಸಾಧ್ಯ. ಹಸಿವಿದ್ದರೂ ವಿಷ ಸೇರಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೆ ತಿಂದಾರು? ಅಂತೆಯೇ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ದೋಷಯುತ

ವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ವಿದ್ವಾಂಸನಾದವನು ಅಶುಭದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಬಿಡಬಾರದು ; ಹಾವಿರುವ ಮನೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ವಲ್ಲ, ನಂದ.

ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿರುವವನು ಮೋಹಪಡದೆ ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತನಾಗಿರುವುದು ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯ? ಆದರೆ ವಿಷಯ ಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಅವುಗಳಿಂದ ಪರತಂತ್ರನಾಗದಿರುವು ದೀಗ ಧೈರ್ಯ. ಯಾವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲೂ ವೀರ್ಯಬೇಕು ; ವೀರ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇದಿರಿಸುವ ಮುಂಚೆ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ರಾಜನು ಆರಾಧಿಸುವಂತೆ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ, ನಿರ್ಜನವಾದ, ಸಂಗ ರಹಿತವಾದ ಅರಣ್ಯದ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಯಾಗಲು ಧೈರ್ಯಬೇಕು" ಎಂದು ಅರ್ಹತ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

ತಥಾಗತನ ಮಾತು ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ನಂದನ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಪಕ್ವವಾಯಿತು. ಬುದ್ಧನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಕಾಡಿನ ಕಡೆ ನಡೆದನು. ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸಿನ ಕೊಳೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು, ಚಿತ್ತವನ್ನು ಪ್ರಶಾಂತ ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಒಂದು ಹದಕ್ಕೆ ತಂದು, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ

ಆಸಕ್ತಿ ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ವಸ್ಥನಾದನು ನಂದ. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆ ಧರ್ಮ ವನ್ನು ಮರೆಸುವ ವಸ್ತುವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆವಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರದೂಡಿದನು.

ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸೇ ರಾಜ್ಯ ; ಜ್ಞಾನವೇ ಶಾಸನ ; ಗುಣಗಳೇ ಮಿತ್ರರು ; ದೋಷವೇ ಶತ್ರು ; ಮುಕ್ತಿಯೇ ಭೂಮಿ. ಈ ದುಃಖಗಳ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲು, ಪರಮವಾದ ಆರ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣಲು, ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನಂದ ಶಮೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲದರ ಅನಿತ್ಯತೆ, ಶೂನ್ಯತೆ, ನಿರಾತ್ಮತೆ, ಮತ್ತು ದುಃಖತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಕ್ಲೇಶ ವೃಕ್ಷದ ಬುಡವನ್ನಳ್ಳಾಡಿಸಿದನು. ಹಿಂದೆ ಇರದೆ, ಇಂದು ಇರುವದಿದು ಜಗತ್ತು ; ಇದ್ದು ಇರುವ ಇದು ಮುಂದೆ ಅವಶ್ಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ; ಕಾರಣದಿಂದ ಎದ್ದದ್ದು, ನಾಶವಾಗಬೇಕಾದದ್ದು— ಇದು ಅನಿತ್ಯ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಲ್ಲ ; ಬೇರೊಂದು ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತವಾದದ್ದಲ್ಲ ; (ಪ್ರತೀತ್ಯಸಮುತ್ಪಾದದ ಪ್ರಕಾರ) ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದದ್ದು ಇದೆಲ್ಲ.

ಅದುನಿಮಿತ್ತ ಜಗತ್ತು ಅನಾತ್ಮ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಸಂಸ್ಕಾರಬದ್ಧವಾಗಿ ವಿವಿಕ್ತವಾದದ್ದು ; ಅದನ್ನು ಮಾಡುವವರು, ಅನುಭವಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ; ಆದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಶೂನ್ಯ. ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಮಥಿಸಿ ಹೊರತೆಗೆಯುವಂತೆ, ಭೂಮಿಯ ಒಳಗಿರುವ ನೀರನ್ನು

ಅಗೆದು ಹೊರತೆಗೆಯುವಂತೆ, ನಂದ ಬಹುಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ದಾರಿ ಸಾಧಿಸಿದನು ಒಳ್ಳೆಯ ಜ್ಞಾನ ವೆಂಬ ಬಿಲ್ಲು ಹಿಡಿದು, ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂಬ ಕವಚ ತೊಟ್ಟು, ಶುದ್ಧ ವಾದ ಶೀಲವ್ರತವೆಂಬ ಕುದುರೆ ಏರಿ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಲೇಶಗಳೆಂಬ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲು ನಂದ ಸಿದ್ಧನಾದ. ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಆತ್ಮಭಾವನೆ ಬಿಟ್ಟು, ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ನೆಟ್ಟು, ವಿಶುದ್ಧವಾದ ಶೀಲವ್ರತದಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡು, ಧರ್ಮದ ಪೂರ್ವದ ಫಲಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಬರುವ ಧೈರ್ಯದಿಂದಾಗಿ, ಆರ್ಯಸತ್ಯ ಗಳ ಅರಿವಿನಿಂದಾಗಿ, ಶೀಲವನ್ನು ನೆಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ, ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಬೆಳೆಯಿತು ಹೀಗೆ ನಿಯತವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಉಂಟಾದರೆ ನೈಷ್ಠಿಕವಾದ ಆರ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಣುವು ದಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಂತವಾದ, ಮಂಗಳವಾದ, ನಿರ್ಜರವಾದ, ವಿರಾಗವಾದ, ನಿಃಶ್ರೇಯಸವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ಬುದ್ಧನನ್ನು ಕಂಡಂತೆ. ರೋಗಿ ತನ್ನ ರೋಗವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ ವೈದ್ಯನನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುವಂತೆ ನಂದ ಮಂಗಳವಾದ ಬೋಧೆಯಿಂದ ಭವವನ್ನು ದಾಟಿಸಿದ ಅರ್ಹತ ನನ್ನ ಚಿತ್ತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡನು.

ದೇಹದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು ಅವನಿಗಾಯಿತು, ಜನ್ಮದ ತುದಿ ಕಾಣಿಸಿತು ; ಸಾವು–ನೋವುಗಳ ಭೀತಿ ಹರಿಯಿತು. ನಿರ್ವಾಣವೆಂಬ ನಗರಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನಂದ ಯೋಗದಿಂದ 'ಅನಾಗಾಮಿಫಲ' ಪಡೆದನು. ಕಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದಾಗಿ, ವಿವೇಕದಿಂದ ಬೆಳೆದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸುಖಸಾಧಿಸಿ ನಂದ ಧ್ಯಾನದ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಟ್ಟ.

ದರಿದ್ರನಿಗೆ ಭಾರಿ ಧನ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಕಾಮವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ನಂದನಿಗೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದಾಗಿ ವಿಪುಲವಾದ ಸುಖ ಲಬ್ಧವಾಯಿತು. ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ಶಬ್ದ ತೊಂದರೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿ ನೆಟ್ಟವನಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿತರ್ಕವೂ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಅಲೆಗಳು ಕ್ಷೋಭೆಮಾಡುವಂತೆ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿರುವವನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನ ತರಂಗಗಳೂ ಕ್ಷೋಭೆಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ವಿತರ್ಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ನಂದ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಬೆಳದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸುಖ ಸಾಧಿಸಿ ಧ್ಯಾನದ ಎರಡನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಟ್ಟ.

ಚಿತ್ತ ಶಾಂತವಾದದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಪಡೆಯದಂಥ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಸಿದ್ದರೂ ಈಗ ನಂದ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ದೋಷ ಎಣಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ; ಪ್ರೀತಿಯ ವಸ್ತು ಮರೆಯಾದರೆ ಅದು ದುಃಖ ತಾನೆ ? ಅದುಕಾರಣ ಪ್ರೀತಿ ಕ್ಷಯವಾಗಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ,

ಪ್ರೀತಿಯ ವಿರಾಗದಿಂದ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಉಪೇಕ್ಷಕನಾಗಿ ಧ್ಯಾನದ ಮೂರನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಟ್ಟ.

ಇದರಿಂದಾಚೆ ಸುಖದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಮೈತ್ರಿಯ ಅಂತಿಮ ಪದವಾದದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಶುಭ ಕೃತ್ಸ್ನ' ಭೂಮಿ ಎಂದು ಕರೆದನು. ಆದರೆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಓಡಾಟ ಇಲ್ಲವೇ? ಮನಸ್ಸು ಚಲಿಸಿದಂತಲ್ಲೆಲ್ಲ ದುಃಖ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಸುಃಖದುಃಖ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ಮನೋವಿಕಾರದ ಈ ಕಾರಣಗಳು ಹೋಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೂ ದೋಷ ಕಂಡು ನಂದ ಸುಖ-ದುಃಖ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲು ಹತ್ತಿದ.

ಇಲ್ಲಿ ದುಃಖ, ಸುಖ, ಜ್ಞಾನ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ "ಉಪೇಕ್ಷಾಸ್ಮೃತಿ ಪಾರಿಶುದ್ಧಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನಂದ ಜಯಿಸದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ ರಾಜನಂತೆ ಅರ್ಹತಪದ ಸಾಧಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ. ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕಡೆಯ ಬಂಧನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಡಿದು ನಿಂತ. ಬೋಧ್ಯಂಗಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅನುಶಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡಿ, ಅಷ್ಟಾಂಗವೆಂಬ ನೌಕೆಯಿಂದ ದುಃಖದ ಸಮುದ್ರ ದಾಟಿದ. ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ಅಳಿಯಿತು, ಪ್ರಣಯ ನಾಶವಾಯಿತು, ಆಶೆ ಮಾಯವಾಯಿತು, ಮದ ಅಡಗಿತು, ಕಾಮ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು-ಅರ್ಹತನಾದನು.

ಬೋಧೆ ಬುದ್ಧನದು ; ಪರಾಕ್ರಮ ತನ್ನದು. ಪ್ರಶಾಂತ ವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ನಂದ ತನಗೆ ತಾನೇ ಅಂದುಕೊಂಡ—"ಕರುಣಾಮಯನಾದ ಸುಗತ ನನ್ನ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸಿ, ನನ್ನ ದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರದೂಡಿ, ಶುಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಅನಾರ್ಯವಾದ ದೇಹದ ಮೋಹದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಿ ಅಲ್ಲೇ ಇರಲು ಮೊಂಡುಹಾಕಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಗ, ಮದಿಸಿದ ಆನೆಯನ್ನು ಅಂಕುಶದಿಂದ ದಾರಿಗೆಳೆಯುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಎಳೆದಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾಕಾರುಣಿಕನಾದ ಅವನ ಆದೇಶದಂತೆ ನಾನು ನನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಕಾಮದ ಬಾಣವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಬಿಸಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಈಗಲೇ ನನಗೆ ಇಷ್ಟು ಸುಖ, ಶಾಂತಿ ಒದಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕ್ಷಯವಾದ ನಿರ್ವಾಣ ಪಡೆದಮೇಲೆ ಹೇಳುವುದೇನು ? ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ನೀರು ಆರಿಸುವಂತೆ ಕಾಮವನ್ನು ಧೃತಿಯಿಂದ ಶಮನಮಾಡಿದ್ದೇನೆ; ಸಂತೋಷದ ದೊಡ್ಡ ನದಿಯೇ ಬಂದಂತಾಗಿದೆ. ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಅಪ್ರಿಯವಾದುದೂ ಇಲ್ಲ ; ಅನುರೋಧವೂ ಇಲ್ಲ, ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲ ; ಈ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ದಾಟಿದ ನಾನು ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಮಹಾಭಯದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ, ದೊಡ್ಡ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ದಡಸೇರಿದಂತೆ, ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಂತೆ, ರೋಗದಿಂದ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ, ಬರಗಾಲದಿಂದ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ, ನಾನು ಉತ್ತಮವಾದ ಶಾಂತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅರ್ಹತನಾದ ತಥಾ

ಗತನ ಕೃಪೆ. ವ್ಯಸನದ ಕೊಂಪೆಯಾದ ಸಂಸಾರ ದಾಟಿ ಶೋಕವಿಲ್ಲದ, ತಮಸ್ಸಿಲ್ಲದ, ನೈಷ್ಠಿಕವಾದ, ಶಾಂತವಾದ ಧರ್ಮ ಸೇರಲು ಕಾರಣನಾದ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕ, ಮಹರ್ಷಿ, ಮಹಾಭಿಷಕ್, ತ್ರಾತನಾದ ಸಂಬುದ್ಧನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.''

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನಿಗೆ ವೇದದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಬಂದರೆ, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಾಜ ಜಯಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯು ಅರಿವಾಗುವುದೋ ಅದು ನಂದನಿಗಾಯಿತು. ನಂದ ನಂತರ ಗುರುಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬುದ್ಧನ ಬಳಿ ಸಾರಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದ: ''ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಣ ತೆಗೆದಿದ್ದೀರಿ, ಗುರುವೇ; ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದವನಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಮದದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕುಡಿದ ಕಾಮದ ವಿಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕಾರಮಾಡಿದ್ದೀರಿ. ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾಗಿದೆ; ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಲೋಕಧರ್ಮಗಳಿಂದ ದೂರಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಮೈತ್ರಿಯ ಸ್ತನಗಳಿಂದ ಧರ್ಮದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತನಾದ ಕರು ನಾನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಅವುಗಳ ಉದಯ ಹಾಗೂ ವ್ಯಯವನ್ನು ಕಂಡು ಈ ಅನಿತ್ಯವಾದ, ನಿರಾತ್ಮಕವಾದ, ದುಃಖರೂಪವಾದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ, ಸಮಜನ್ಮನಿಷ್ಠವಾದ ಲೋಕ ನಿಃಸಾರವಾದದ್ದು, ಸುಳ್ಳಾದದ್ದು; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಭವದಿಂದ

ಮುಕ್ತನಾದವನು ನಾನು, ಭಗವನ್'' ಎಂದು ನಮ್ರವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಪ್ರಮಾದದ ಕಟ್ಟನಿಂದ ಹೊರಬಂದ ನಂದನ ಧೈರ್ಯ, ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅರ್ಹತನಾದ ಬುದ್ಧ ''ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನೀನು ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಸುವುದು ಅನುಚಿತ, ನಂದ. ಮೇಲೇಳು, ಅಭ್ಯರ್ಚನೆ ಯಾಗಲೀ, ಪ್ರಣಾಮವಾಗಲೀ ಸಲ್ಲದು. ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನು ಗೆದ್ದಿರುವ ನಿಮಿತ್ತ, ನಿನ್ನ ಪ್ರವ್ರಜನ ಸಾಧುವಾದುದು. ನಡೆ–ನುಡಿ–ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಶುಚಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೀ. ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತಿರುಗಿದ್ದರೆ, ಮನಸ್ಸು ಮೋಕ್ಷದ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿದಿದ್ದರೆ, ಆ ಧೈರ್ಯ ನಿಜ ವಾಗಿ ಶ್ಲಾಘನೀಯ; ಮಾರನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಶೌರ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ, ನಂದ. ರಾಗದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಬೆಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯೆಲ್ಲಿಯದು? ಆಶೆ ಅಡಗಿ ರಾಗದ ಬೆಂಕಿ ಯನ್ನು ಆರಿಸಿದ ಜನ ಮಾತ್ರ ಸುಖವಾಗಿರಬಲ್ಲರು. ದ್ರವ್ಯದ ಮೇಲಿನ ಮದದಿಂದ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವವನು ಆಶೆ ನಾಶವಾದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸು ತ್ತಾನೆ. ನಂದ ಭಿಕ್ಷುವಾಗಿ, ವಿನೀತನಾಗಿ, ಶಾಂತನಾಗಿರು ವುದನ್ನು ನೋಡುವ ಇಷ್ಟ ನನಗಿತ್ತು; ಇಂದು ಅದು ಫಲಿ ಸಿತು. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗುಣಗಳೇ ಆಭರಣ; ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರತವಾದ ಶುದ್ಧಿಯೇ ಬುದ್ಧಿ; ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕಣ್ಣೇ ಕಣ್ಣು.

'ದುಃಖ ನನಗೆ ಬೇಡ, ಸುಖವೇ ಇರಲಿ' ಎನ್ನುವ ಆಶೆ ಸಹಜವಾದದ್ದು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಜನ ಅರಿಯರು. ನೀನು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಆ ಬಗೆ ಅರಿತು ಸುಖ ಸಾಧಿಸಿದ್ದೀ" ಎಂದನು.

ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ನಂದನ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿತ್ತು; ಹೊಗಳಿಕೆಗಾಗಲೀ ತೆಗಳಿಕೆಗಾಗಲೀ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಜೋಲು ಬಿಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. "ಭಂತೇ, ಕಾಮದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿದವನು ನೀನು. ನೀನೇ ನನ್ನ ಗುರು, ಅಗ್ರಜ, ತಾಯಿ, ತಂದೆ ಎಲ್ಲವೂ. ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದವನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಹಿತಕಾಮಿ ನೀನು. ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದವನಿಗೆ, ತೃಪ್ತನಾದವನಿಗೆ, ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿದವನಿಗೆ, ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ವಿವೇಕವೇ ಸುಖ; ಮದಮೋಹ ಇಲ್ಲದವನಿಗೆ, ಅಸಕ್ತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವೇ ಸುಖ. ಅದುನಿಮಿತ್ತ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿದು, ದೋಷ ಬಿಟ್ಟು, ಶಾಂತಿ ಪಡೆದು ನಾನು ಜನದಲ್ಲಿ, ಅಪ್ಸರೆಯರಲ್ಲಿ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಬಂದ ಶುಚಿಯಾದ ಈ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಿದ ನನಗೆ ಕಾಮದಿಂದ ಎದ್ದ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಖ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಭವವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ದಾಟಿಸಿದ್ದೀಯೆ, ಭಗವನ್!" ಎಂದನು.

ಆಗ ಬುದ್ಧದೇವ "ಸೌಮ್ಯ, ನೀನು ಕಾಡು ದಾಟಿ, ಸಾಧನ ಮುಗಿಸಿ, ಫಲ ಪಡೆದಿದ್ದೀ. ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತ ವಾದ ಯೋಗಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡರೂ ಬುದ್ಧನನ್ನು, ನರ ದಮ್ಯಸಾರಥಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು ; ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ವಿಷಯ ಹೇಳುವುದೇನು ? ರಜಸ್ಸು-ತಮಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ನೀನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವುದು ಸಹಜವೇ. ಜಗತ್ತಾದರೋ ರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬದ್ಧವಾದದ್ದು ; ಅಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಕಾಣುವುದು ಕಷ್ಟ. ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ, ನಂದ, ಕೊನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ, ಮುಂದೆ ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ದುಃಖದಿಂದ ಬಳಲುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂದ ಅವುಗಳ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು, ನಂದ. ಲೌಕಿಕವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಫಲಕ್ಕಾಶಿಸುವ ಜನ ಅಧಮರು ; ತಮ್ಮ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಶ್ರಮಿಸುವವರು ಮಧ್ಯಮರು ; ನೈಷ್ಠಿಕವಾದ ಧರ್ಮ ಹಿಡಿದು, ತಮ್ಮ ಶ್ರಮವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಪರರ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುವವರು ಉತ್ತಮರು. ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ಮುಗಿಯಿತು, ನಂದ ; ಬೇರೆಯವರ ಕಾರ್ಯ ಯೋಚಿಸು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಿಡಿದಂತೆ, ತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮದ ದೀಪ ಹಿಡಿ. ನೀನು ಧರ್ಮ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಜನ ಅನ್ನಲಿ-ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ !

ಕಾಮುಕನಾಗಿದ್ದ ಈ ನಂದ ವೈರಾಗ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ?– ಎಂದು. ವಿಷಯಗಳಿಂದ, ಆಶೆಗಳಿಂದ ದೂರಾದ, ಸ್ಥಿರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ವಧುವೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ವೈರಾಗ್ಯ ಹೇಳುವಳು."

ಭಗವಂತನಾದ ಬುದ್ಧ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದಾಗ ನಂದ ಅವನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ತಲೆಮುಟ್ಟಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ, ಶಾಂತ ಹೃದಯನಾಗಿ, ಮದ ಬಿಟ್ಟ ಆನೆಯಂತೆ ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾದ ಅರ್ಹತನ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಂತನು.

ಈ ಕಾವ್ಯ ಶೃಂಗಾರಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ; ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಿ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಬರೆದದ್ದು. ಕುಡಿಯುವ ಔಷಧಿ ಕಹಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ ನೀರಸವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಬಹು ಜನಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಸದೆಂದು ಕಾವ್ಯೋಪಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ; ಅದು ಹೃದಯ ಹಿಡಿದೀತು. ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಷಯಲೋಲುಪವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕಾವ್ಯದ ನೆಪ ಹಿಡಿದು ಮುಕ್ತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಹೀಗೆ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷಿಯ ಮಗ, ಸಾಕೇತದ ಭಿಕ್ಷು ಆರ್ಯ-ಭದಂತ ಅಶ್ವಘೋಷನೆಂಬ ಮಹಾವಾದಿಯ ಕಾವ್ಯ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

" ಆರ್ಯಸುವರ್ಣಾಕ್ಷೀಪುತ್ರಸ್ಯ ಸಾಕೇತಕಸ್ಯ
ಭಿಕ್ಷೋರಾಚಾರ್ಯಭದಂತಾಶ್ವಘೋಷಸ್ಯ
ಮಹಾಕವೇರ್ಮಹಾವಾದಿನಃಕೃತಿರಿಯಂ "

ಸುರಮಾ ಪ್ರಕಾಶನ-೧೦

ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಲವು ಮುಖಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಸಿಕೊಡುವುದು ಈ ಪ್ರಕಾಶನದ ಉದ್ದೇಶ. ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಸುಮಾರು ೬೦ ಪುಟಗಳ ಒಂದೊಂದು ಪುಸ್ತಕ ಹೊರಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆಯುವವರು **ಪ್ರೊ॥ ಎಸ್. ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾಯರು.**

ಪ್ರತಿ ಪುಸ್ತಕದ ಬೆಲೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ. ಆದರೆ ಚಂದಾದಾರರಾದರೆ ವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೂ ಹತ್ತೇ ರೂಪಾಯಿಗಳು. ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ ಯಾವ ತಿಂಗಳಿನಿಂದಲಾದರೂ ಆರಂಭವಾಗಬಹುದು. ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಈಗಾಗಲೇ ಹೊರಬಂದಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು—

೧. ಗಣಪತಿಯ ಕಲ್ಪನೆ (೧೯೬೬ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್)
೨. ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಶೇಖರಭಾರತಿ (೧೯೬೬ ಅಕ್ಟೋಬರ್)
೩. ಗೀತಗೋವಿಂದ (೧೯೬೬ ನವೆಂಬರ್)
೪. ತಿರುಪತಿಯ ದೇವಾಲಯ (೧೯೬೬ ಡಿಸೆಂಬರ್)
೫. ರಾಮಾನುಜ-ದರ್ಶನ (೧೯೬೭ ಜನವರಿ)
೬,೭. ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ, ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು (೧೯೬೭ ಫೆಬ್ರವರಿ, ಮಾರ್ಚ್)
೮. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಪ್ರತಿಭೆ (೧೯೬೭ ಏಪ್ರಿಲ್)
೯. ಬುದ್ಧನ ಬಾಳು, ಬೆಳಕು (೧೯೬೭ ಮೇ)

ಮುಂದಿನ ಪುಸ್ತಕ—

ರಾಮಾಯಣ ಸಮೀಕ್ಷೆ